

СЛУЖІННЯ МУЗИЦІ: ТВОРЧІ ОБРІЇ ЗІНОВІЯ БАБІЯ

аграрного университета. – Краснодар: КубГАУ, 2013. – №03 (087). – С. 113 – 128.

3. Трубилин А.И. Система оценки качества деятельности преподавателей и кафедры вуза / А.И. Трубилин, О.В. Григораш // *Alma mater (Вестник высшей школы)*. – 2011. – №2. – С. 60 – 64.

4. Трубилин А.И. Методика оценки качества знаний студентов /А.И. Трубилин, О.В. Григораш // *Alma mater (Вестник высшей школы)*. – 2014. – №5. – С. 86 – 90.

5. *t-критерій Стьюдента [Електронний ресурс]*. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://uk.wikipedia.org/wiki/T-критерій_Стьюдента.

Стаття надійшла до редакції 25.01.2017

УДК 78.071.2(477+476)(092)

Людомир Філоненко, доктор філософії,
завідувач кафедри музикознавства та фортепіано, член НСКУ і НТШ
Петро Турянський, доцент кафедри народних музичних інструментів та вокалу
Інституту музичного мистецтва
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

СЛУЖІННЯ МУЗИЦІ: ТВОРЧІ ОБРІЇ ЗІНОВІЯ БАБІЯ

У статті аналізується мистецький й життєвий шлях відомого українського музиканта, співака, актора і музично-громадського діяча Зіновія Бабія, а також висвітлюються основні етапи творчості митця.

Ключові слова: Зіновій Бабій, вокальна музика, арія, народні пісні, сольні концерти.

Літ. 9.

Людомир Філоненко, доктор философии,
заведующий кафедрой музыковедения и фортепиано НСКУ и НТШ
Петр Турянский, доцент кафедры народных музыкальных инструментов и вокала
Института музыкального искусства
Дрогобычского государственного педагогического университета имени Ивана Франко

СЛУЖЕНИЕ МУЗЫКЕ: ТВОРЧЕСКИЕ ГОРИЗОНТЫ ЗИНОВИЯ БАБИЯ

В статье анализируется художественный и жизненный путь известного украинского музыканта, певца, актера и музыкально-общественного деятеля Зиновия Бабия, а также освещаются основные этапы его творчества.

Ключевые слова: Зиновий Бабий, вокальная музыка, ария, народные песни, сольные концерты.

Lyudomyr Filonenko, Doctor of Sciences (Philosophy),
Head of the Music Studies and Piano Playing Department
Petro Turyanskiy, Associate Professor of the
Folk Musical Instruments and Singing Department,
Institute of Musical Art Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

THE DEVOTION TO MUSIC: THE CREATIVE HORIZONS OF ZINOVIIY BABIY

The article analyzes the life and artistic way of the famous Ukrainian musician, singer, actor and the musical-public figure of Zinoviyy Babiy. The authors describe the main stages of his creative.

Keywords: Zinoviyy Babiy, a vocal music, an aria, the folk songs, the recitals.

Постановка проблеми та аналіз основних досліджень та публікацій. До історії світової музичної культури Зіновій Бабій увійшов, передусім, як талановитий музикант, вокаліст-виконавець, актор й музично-громадський діяч. Тривалий час його ім'я було маловідоме українським музикознавцям і музикантам-педагогам, оскільки з ідеологічних мотивів, суб'єктивних й об'єктивних обставин він змушений був покинути Україну та виїхати до

Білорусії, де став спочатку заслуженим артистом цієї країни, а згодом і народним. Творчий та життєвий шлях співака досліджували й продовжують вивчати відомі і авторитетні музикознавці, науковці, краєзнавці, побратими митця, зокрема М. Бойко [3], В. Василечко [3], Р. Гавалюк [4], Н. Масляк [6], П. Турянський [7; 8], П. Філоненко [5], М. Чорній [9] та ін.

Мета статті. Вивчення й популяризація творчості видатного українського музиканта,

співака, актора й музично-громадського діяча Зіновія Бабія, а також ознайомлення читачів з маловідомими документальними й архівними матеріалами і світлинами.

Виклад основного матеріалу. 19 лютого 2015 року у Львівському державному музичному училищі імені Станіслава Людкевича у знаменитому Малому залі відбувся “Вечір пам’яті”, присвячений 80-річчю від дня народження відомого українського музиканта, співака, актора й музично-громадського діяча, нашого земляка Зіновія Бабія (1935 – 1984). Варто віддати належне авторів і ведучій цієї акції Роксоляні Гавалюк, керівникові проекту Наталії Якимець і Богдану Косопуду, а також вихованцям, талановитим музикантам Тарасу Різняку, Ігореві Радванському, Назарію Михальчуку, Наталії Майчик, Олені Дашак, Наталії Лотоцькій.

Відзначимо і земляків співака, які вшанували його ювілей у 1995 році, відзначивши 60 років від дня народження. Адже на стіні його рідної оселі в селі Підсадках Пустомитівського району Львівської області прикріплена меморіальна таблиця з написом: “У цьому будинку народився видатний український оперний співак, народний артист Білорусі Зіновій Бабій (1935 – 1984)”. Святування розпочалося з відправлення біля каплички, що неподалік від оселі, панахиди по Бабію парохом сільської церкви Покрови Пресвятої Богородиці О. Володимиром. Потім мешканці села, гості заповнили Народний дім, де відбувався святковий концерт, організований працівниками Поршнянської середньої школи, Народного дому. Про нелегку долю співака розповіла директор Народного дому Надія Добуш, вона також поінформувала про рішення сесії Поршнянської сільради про створення кімнати-музею нашого дорогого земляка [9].

Учні школи Богдан Піліх та Ірина Щербина виступили з захопливою програмою-розповіддю про юнацькі роки Зіновія Бабія, котру підготували завуч школи Надія Панчишин та музичний керівник Роман Кладько. Улюблені пісні співака, котрі йому наспівував ще батько, майстерно виконала шанувальниця його творів, землячка Люба Михальська. Рідна сестра Зіновія – Марія висловила подяку учасникам концерту, гостям і мешканцям села, котрі взяли участь у святі, а також розповіла про репертуари концертів брата. А потім люди, затамувавши подих слухали платівку з записом неперевершеного голосу Зіновія Бабія.

Після концерту директор Поршнянської школи Іван Созанський передав музею перші експонати: відеокасету та фотографії Зіновія Бабія, котрі

збереглися у школі, в якій навчався співак. У своїх виступах ініціатор відродження пам’яті видатних людей Пустомитівщини вчитель райцентру Михайло Кашицький, депутат облради Володимир Парубій, завідувач райвідділу культури Любомир Грицевич висловили захоплення від свята і говорили про проведення у Підсадках пісенних фестивалів імені Зіновія Бабія. ...З теплим привітанням і вдячністю організаторам свята виступив товариш і колишній сусід Зіновія Бабія лікар Щирецької лікарні Петро Адермах. Він розповів про батька Зіновія, який пішки ходив у Львів на концерти і, мабуть, останню мірку зерна виміняв на патефон і платівки, щоб односельці могли слухати українські пісні. Пан Петро схвильовано розповів про прекрасне, мальовниче село Підсадки, котре виплекало Зіновія... [9].

Але сьогодні ім’я Зіновія Бабія ще не так ґрунтовно вивчено в українському музикознавстві й музичній педагогіці, як він і його подвижники-побратими цього заслуговують. З огляду на це, пропонуємо зробити екскурс у минуле. Так, Зіновій Бабій народився 27 січня 1935 року в селі Підсадки в сім’ї Йосипа та Марії, де й минало його дитинство. У родині Бабіїв любили й цінували музику. Мабуть перший патефон, що з’явився в селі, був у них. Батько Зіновія володів хорощим голосом і мав добрий музичний слух. Він зібрав велику кількість платівок з українськими народними піснями, романсами, аріями з опер італійських та українських композиторів. Виконавці – славетні українські співаки Борис Гмиря, Михайло Гришко, Іван Козловський, Іван Паторжинський, Марія Литвиненко, Соломія Крушельницька, а також видатні італійські співаки Енріко Карузо, Маріо Ланца.

У дитинстві, як згадає його сестра Марія, Зеник був добрим компанійським хлопцем. Його всі любили, з усіма він дружив. Нікому ніколи не заздирив, кожному як зміг, так допомагав. Разом з тим, була у нього дружба, яку він особливо цінував і проніс крізь усе життя. Ще з дитячих літ Зіновій потоваришував із трохи старшим за себе сусідським хлопцем Петром Адермахом. І так з тих літ були вони друзі “нерозлийвода”. Вже юнаками відводили на ніч коней на пасовище. Коли поверталися до хати, то йшли селом і співали пісень. Селяни заслуховувалися і, поміж себе, хвалили хлопців. То вже потім, за роки, Зіновій стане артистом, а Петро лікарем.

В сім’ї Бабіїв виховувалося троє дітей. Зіновій був найстаршим. Перші його роки навчання у школі співпали з воєнним лихоліттям. Тож, як і його ровесникам, довелося навчатися з перервами. У 1950 році Зіновій закінчив

Поршнянську семирічну школу. Кілька місяців був учнем у столяра. Потім вчився у технікумі торгівлі. Але після тяжкої хвороби залишає технікум і готується до вступу у Львівське державне музичне училище. У 1954 році успішно закінчує його [3].

У 1954 – 1957 роках Зіновій був солістом Ансамблю пісні й танцю Прикарпатського військового округу, де відкрив для себе новий репертуар та незрівнянні масштаби концертної діяльності у супроводі оркестру, оскільки армійський колектив багато гастролював Західною Україною. З перших виступів молодий соліст звернув на себе увагу публіки [4]. Відзначимо, що на нинішній день віднайдено й реставровано понад 20 світлин й афіш цього періоду, коли Зіновій Бабій разом з своїм другом і концертмейстером Павлом Філоненком гастролювали містами України й Західної Європи, під час яких музиканти відшліфовували свою виконавську майстерність.

Цінними документальними матеріалами є і листи Павла Філоненка до Ірини Філоненко, де ми маємо можливість простежити за формуванням Зіновія Бабія як співака і підтвердженням його досить успішними гастролями в Ансамблі пісні і танцю Прикарпатського військового округу. Ось деякі витяги з них:

“Зіновій Бабій запросив нас на свій сольний концерт. Співав “як Бог”, потім була зустріч із колегами та побратимами, після чого відбулося обговорення... У Львові весною дуже гарні вечори. Це я спостерігав, коли ми із Зіновієм поверталися в частину відпочивати після концерту. Ми зараз з ним дуже здружилися. Особливо це сталося після гастрольних поїздок Угорщиною.

На жаль, за цей час ми відчуваємо себе втомленими, адже кожного дня в нас відбувався концерт, або ж записи на радіо, телебаченні, звіти Львівщини у Києві, гастрольні поїздки містами Союзу й Західною Європою (Львів, 11.03.1957).

Ми приїхали з Ансамблем пісні і танцю Прикарпатського військового округу до Дрогобича в 17.00 новим автобусом “Львів” і дуже є стурбованими, оскільки автобус був експериментальним і добиралися ми понад чотири години. Провели один концерт в Дрогобицькому музично-драматичному театрі, а потім поїхали до Ходорова (Львів, 28.03.1957).

Вчора ми відправляли Ансамбль пісні і танцю Прибалтійського військового округу. Вони поїхали на концерт в Україну до Рівного й говорили, що будуть у Володимирі-Волинському. Наш концерт і репертуар дуже всім сподобався, особливо офіцерам і “генералітету” за що нам

влаштували екскурсію до Балтійського моря (Клайпеда, 03.05.1957).

Ми ввечері були на концерті Ленінградських естради й джазу. Тут мешкає багато українців (своєрідна діаспора) і ансамбль дав тут чудесний концерт. Зіновій Бабій співав соло дуже добре і вдячна публіка аплодувала на “Біс”, а також дякували танцювальній групі Прикво (Лісна – Острівок, Волинь, 24.06.1957)” [5].

Згодом після демобілізації Зіновій Бабій успішно пройшов прослуховування до Київського театру і балету імені Тараса Шевченка. Соліст дебютував в операх “Кармен”, “Сільська честь”, “Запорожець за Дунаєм”. У цей період співак підготував партії Радамеса в “Аїді”, Манріко в “Трубадурі”, герцога в “Ріголетто”, Рудольфа в “Богемі”, Каварадоссі в “Тосці”. Одночасно вступає до Київської консерваторії імені Петра Чайковського в клас Зої Гайдай, на той час – вже народної артистки СРСР, де навчався у 1957 – 1959 роках, не завершивши курс через конфлікт з керівництвом кафедри.

Як стверджує Роксоляна Гавалюк, працюючи в Києві, музикант багато гастролює містами колишнього союзу. Його виступи в Австрії, Болгарії, Угорщині відбуваються з тріумфальним успіхом, після кожного з них незмінно надходять запрошення від імпресарію. Вже в 1958 році під час одного з гастрольних виступів у Москві видатний українець, оперний співак Іван Козловський сказав про юного артиста, що його голос – видатна державна цінність і його треба берегти [4].

Дрогобицький педагог і вокаліст Петро Турянський, навчаючись у Львівському державному музичному училищі імені С. Людкевича у класі вокалу відомого викладача Петра Родіоновича Колбіна пригадує декілька епізодів цього часу.

“Постукавши у двері до класу Петра Колбіна, заходить Зіновій Бабій, на той час вже відомий оперний співак (тенор). Звичайно, Петро Родіонович дуже зрадів, побачивши свого учня, який сказав, що приніс два квитки для Петра Родіоновича і його дружини на оперу Дж. Верді “Аїда”, яка відбудеться сьогодні, де він виконує партію “Радамеса”.

Розмова була недовгою, оскільки до вистави треба було підготуватися. Коли Зіновій Бабій пішов, Петро Родіонович сказав мені: “Петре, моя дружина хворіє, давай підемо з тобою послухати Зіновія, він не так часто має змогу за контрактом виступати на сцені Львівського оперного театру”.

Це був насправді тріумфальний виступ з бурхливими оваціями в залі. Вокальна партія

“Радамеса” дуже складна по драматизму, динаміці звуку, текстурою і високими верхніми нотами, налічує 32 сі-бемоля другої октави.

І я зробив висновок, що це насправді видатний тенор світового рівня, оксамитового тембру, звучними крайніми верхніми нотами, а також фактурно-сценічним виглядом емоційний виконавець і добра характером людина. Зіновій Бабій, як більшість вокалістів, любив слухати і співати записи відомих співаків Е. Карузо, М. Ланца, Ф. Кореллі. Говорили, що у Зіновія Бабія від природи поставлений голос. Це неправда. Він прийшов до П. Колбіна, щоб той послухав його голос і заспівав українську народну пісню “Взяв би я бандуру” у басовій тональності. Завдяки досвідченому педагогу П. Колбіну, який виявив прихований, але досить перспективний голосовий матеріал, розвинув його і дав йому прекрасні основи для подальшої вокальної кар’єри” [7].

З 1960 року Зіновій Йосипович – соліст Львівського театру опери і балету. Співає всі ведучі партії в операх західноєвропейських композиторів. Це партії Хозе в опері Ж.Бізе “Кармен”, Каніо в “Паяцах” Р. Леонковалло, Рудольфа в “Богемі”, Каварадоссі в опері “Флорія Тоска”, Пінкертон в “Чіо-чіо-сан”, партії в операх Верді “Герцог” в “Ріголетто”, Радамес в “Аїді”, Манріко в “Трубадури” [3].

У Львові в цей час співала Неля Ткаченко (сопрано), працював диригент Степан Турчак, який згодом став головним диригентом Київської опери. Тенор Зіновій Бабій, якого називали “молодим Карузо” і якому пророкували світову славу, пройшов відбірний конкурс в Гельсінкі на фестиваль молоді. Після прослуховування його відразу запросили до Великого театру на відкриття нового сезону. Але в Гельсінкі він не поїхав: його зняли прямо з трапу літака і відправили додому. Йому навіть не спромоглися довести, за що. Після цього йому була закрита дорога не тільки за кордон, але і у Великий театр. І він так і не довідався, чим же провинився перед владою. Очевидно, це було зумовлено тим, що народився він на Львівщині, де кожного підозрювали в проукраїнських настроях і це було правдою, адже батько співака свого часу відбував ув’язнення в таборах на Печорі за підтримку бійців УПА [4].

“Дуже прикро, – згадує Петро Турянський, – що шанувальники таланту великого оперного співака Зіновія Бабія не пощастило більше слухати його на сцені Львівської опери. У 1963 році був прощальний вечір співака в оперному театрі у партіях “веристських” опер “Сільська честь” П. Масканьї і “Паяци” Р. Леонковалло.

Усіх бажаючих львівська опера просто не вмістила, тому керівництво пішло на неординарний крок – вивівши колонки з трансляцією вистави за участю Зіновія Бабія на театральну площу і довколишні вулиці.

... У статтях преси та інших публікаціях неодноразово згадувалося про батька співака, який мав добрий голос та музичний слух, працював у церковному хорі, але варто відзначити те, як поважав і любив Зіновій Бабій свою матір. Петро Колбін, а також артисти оперного театру розповідали, як Зіновій Бабій після свого прощального виступу в опері “Паяци” зійшов у зал, в якому сиділа його мати у першому ряді партеру та провів її на сцену і на колінах цілував мамину руку. Вона була проста сільська жінка, скромно одягнена, в простих чоботях, на голові хустина. Так, це було дуже зворушливо й з почуттям великої любові і поваги до мами.

Петро Колбін згадував, як проводив уроки з Зіновієм Бабієм. Він теж неодноразово цікавився його здоров’ям, питав чому він втомлений, радив почитати вдумливо методичну літературу про гігієну голосу.

Класи з вокалу у корпусі на вулиці М. Шашкевича були дуже малі, не більше десяти квадратних метрів, і такий міцний силою звуку голос, як у З. Бабія, не вміщався у такому класі, тому П. Колбін часто переносив заняття у корпус на вулицю Петра Чайковського, адже там були набагато більші аудиторії.

Петро Родіонович Колбін дуже пишався своїм вихованцем, слідкував за його вокальною кар’єрою і переживав за його фізичний стан, знаючи його проблеми. Про популярність Зіновія Бабія свідчить і той факт, що велика гарна артистична його фотографія впродовж багатьох років була розміщена за вітриною фотоательє біля оперного театру навіть тоді, коли він назавжди покинув рідний Львів” [8].

У 1963 році він змушений виїхати до Білорусії, адже Мінського оперного театру перейшла група талановитих львівських музикантів, серед яких диригент Ярослав Вошак та співачка Неллі Ткаченко. Разом з ними приймає запрошення Зіновій Бабій.

Згодом з 1963 до 1978 року Зіновій Бабій працює у Білоруському театрі опери і балету. Для соліста створюються сприятливі умови роботи, надається повна свобода у виборі репертуару, оскільки в квітні з тріумфом проходить прем’єра “Отелло”. Партія головного героя стала для нього провідною, окрім того для неї співак підходив своєю потужною фігурою і яскравим голосом. Приблизно в цей час дану оперу поставив і

Великий театр Москви. Навіть там, у провідному музичному театрі радянської імперії, який збирав найпотужніші виконавські сили країни, цю партію виконував тільки В. Атлантов, тому Зіновія часто запрошували до участі в цьому спектаклі.

Цінним документом є афіша з програми сольного концерту у Великому залі імені Петра Чайковського, де співак пише на ній до свого друга й побратима Павла Філоненка: “Дорогий Павло! Зустрів твого рідного брата Юрія і був йому дуже радий, оскільки він нагадав мені наше солдатське життя й самі найкращі дні нашої тяжкої військової служби. Павло, прийми від мене щирі сердечні побажання, щастя, здоров’я і всіх життєвих радостей. Щиро, твій Зіновій Бабій. Моя нинішня адреса: Мінськ, Проспект Леніна 80, кв. 68” [1]. До речі, як видно з Афіші від 25 березня 1966 року, в програмі концерту митця були досить складні арії, романси й пісні композиторів Й. Брамса, Дж. Верді, Дж. Пучіні, С. Рахманінова, Ф. Шуберта, Р. Шумана, П. Чайковського та ін.

У 2000 році до 65-річчя з дня народження співака, як наголошує Роксолана Гавалюк, керівництво Львівської опери обрало меморіальну гримерну з великим портретом співака у ній. А 27 січня 2005 року спектакль “Аїда” в Національному академічному театрі опери в Мінську був присвячений пам’яті народному артистові Білорусі Зіновію Бабію (того дня йому би виповнилося 70 років). Сімдесятип’ятиріччю від дня народження був приурочений спектакль “Трубадур” Дж. Верді, а 80-річчю 24 січня 2015 року – присвячена опера “Паяци” Р. Леонковалло.

На сцені Білоруської державної філармонії 28 січня 2015 року відбувся грандіозний гала-концерт “O, sole mio” за участю зірок Національного академічного Великого театру опери та балету – провідних солістів, лауреатів міжнародних конкурсів та Національного оркестру Білорусі ім. І. Жіновіча, присвячений 80-річчю від дня народження великого оперного співака. У цій програмі неаполітанські пісні та арії з опер італійських композиторів, які традиційно були окрасою програм ювіляра, прозвучали у виконанні Тетяни Гаврилової, Єлени Сало, Едуарда

Мартинюка й Іллі Сильчукова. Там же відбулась презентація подвійного диска, виданого з ініціативи його брата Володимира Бабія. На диску – найкращі оперні арії і колекція неаполітанських пісень у виконанні співака, якого світові й Україні ще належить відкрити заново... [4].

Висновки. Отже, Зіновій Бабій був яскравим представником національної музичної культури середини та другої половини ХХ сторіччя, який все своє життя присвятив служінню мистецтва та рідної культури, про що переконливо доводять матеріали даної публікації. Відзначимо, що він гастролював не тільки містами України, а й країнами Західної Європи (Угорщина, Болгарія, Німеччина, Австрія, Іспанія, Англія, Польща, Швеція, Фінляндія, Франція, Румунія, Югославія), а також у США, Японії, Канаді та ін., пропагуючи своїм талантом шедеври української і світової вокальної музики.

1. Афіша від 25 березня 1966 року (Про сольний концерт Зіновія Бабія у концертному залі імені Петра Чайковського).

2. Бабій Зіновій // Мистецтво України / Ред. А. Кудрицький та ін. – К.: Українська енциклопедія імені М. Бажана, 1997. – С. 32.

3. Бойко М. Його голос – дар від Бога / М. Бойко, В. Василечко // Голос народу. – 2013. – № 37. – С. 6.

4. Гавалюк Р. Зіновій Бабій: в очікуванні відкриття / Роксолана Гавалюк // Солоспів. – 2015. – № 1. – С. 8 – 10.

5. Листи Павла Філоненка до Ірини Філоненко від листопада 1956 року до червня 1957 року. – Рукопис. – III арк.

6. Масляк Н. Бабій Зіновій / Н. Масляк // Енциклопедія сучасної України / Ред. І. Дзюба та ін. – К., 2003. – Т. 1. – С. 29.

7. Спогад Петра Турянського від 15 квітня 2016 року. – Рукопис. – 1 арк.

8. Спогад Петра Турянського про зустріч із Зіновієм Бабієм від 26 грудня 2011. – Рукопис. – 2 арк.

9. Чорній М. Пам’яті видатного співака / Микола Чорній // За вільну Україну. – 1995. – 7 лютого.

Стаття надійшла до редакції 07.02.2017

“Ми не здатні пояснити, чому наші вподобання в музиці обертають мудреця в музичного фанатика”.

Стендаль
французький письменник

